

60° 10 1.2 N, 24° 57 18 E

KORKEA-ASTEEN
OPISKELIJAVALINTAUUDISTUS JA
MUUTOKSET
VALMENNUSKURSSEILLE
OSALLISTUMISESSA

MIKKO NIEMELÄ, LAURA HEISKALA, SIRKKU KUPIAINEN, IRENE RÄMÄ, SONJA KOSUNEN &
RISTO HOTULAINEN

- Valmennuskurssimarkkinat ovat muuttuneet viime vuosina toteutetun korkea-asteen opiskelijavalintauudistuksen myötä, kun lukiokurssien sisältöihin kohdistuvat maksulliset lukio-opintoihin ja ylioppilaskirjoitukseen valmentavat kurssit ovat yleistyneet ylioppilaskokeiden arvosanojen merkityksen kasvaessa korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa (esim. Kosunen ym., 2022).
- Aikaisempaa tutkimustietoa siitä, ketkä näitä abivalmennuskursseja hyödyntävät ja onko valmennuskurssimarkkinoiden laajentuminen koulutuksen alemmille tasoille vahvistanut opiskelijoiden kotitaustan yhteyttä valmennuskurssille osallistumiseen, ei ole toistaiseksi ollut tarjolla.

Valmennuskursseihin kohdistuvaa osuuttamme Eurostudent-tutkimuksessa (Niemelä ym., 2023) ohjasivat seuraavat neljä tutkimuskysymystä:

- Missä määrin ja millä koulutusaloilla pääsykoevalmennuksen käyttö on muuttunut?
- Missä määrin valmennus on siirtynyt ylioppilaskirjoitukseen valmentavaksi abivalmennukseksi korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen myötä?
- Miten perhetaustan ja valmennuskurssille osallistumisen yhteys on opiskelijavalintauudistuksen myötä muuttunut?
- Ketkä abivalmennusta useimmin hyödyntävät?

- Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet perheen taloudellisen pääoman olevan huomattavassa roolissa maksullisten valmennuskurssien hyödyntämisessä (Kosunen ym., 2021).
- Yksi korkea-asteen opiskelijavalintauudistuksen tavoitteista olikin vähentää kaupallisen valmennustoiminnan merkitystä opiskelijavalinnassa (OKM, 2016; Pekkarinen & Sarvimäki, 2016).
- Lähdimme siis tutkimuksessamme tarkastelemaan, onko tässä tavoitteessa tähän mennessä onnistuttu.
- Vertailimme ensin korkea-asteen valintaa koskeviin valmennuksiin osallistuneiden osuuksia vuosina 2019 ja 2022 Eurostudent VII ja VIII -kyselyihin vastanneiden korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa.
- Hyödynnämme tutkimuksessa lisäksi Opiskelijavalinnan uudistus lukion ja lukiolaisten silmin (Uusvalu) -tutkimushankkeessa syksyllä 2022 kerättyä aineistoa, jossa valmennukseen osallistumista tai sen suunnittelemista kysyttiin 14 kohdelukion opiskelijoilta (N = 4 660) (Kupiainen ym., 2023).

- Lukioaineiston käyttö paikkaa Eurostudent-tutkimuksen rajoitetta, että tutkimus tavoittaa vain ne valmennuskurssin käyneet tai käymättömät opiskelijat, jotka ovat onnistuneet saamaan opiskelupaikan rajaten siis ulkopuolelle sekä valmennuskurssin käyneistä että ilman valmennuskurssin tukea korkea-asteelle pyrkineistä ne, eivät ole saaneet opiskelupaikkaa, vääristäen näin pakostakin eri ryhmiin kuuluvien opiskelijoiden osuuksia ja heitä koskevia taustatietoja.
- Uusvalu-aineisto paikkaa tätä rajoitetta, koska se kattaa sekä ne opiskelijat, jotka tulevat saamaan haluamansa opiskelupaikan, että ne, jotka eivät tässä onnistu.
- Sen puutteena on kuitenkin, että emme tiedä, ketkä Uusvaluun osallistuneista opiskelijoista tulevat paikan saamaan.
- Jotta vertailu Eurostudent-aineistoon olisi kuitenkin mahdollisimman osuva, rajasimme Uusvalu-aineiston vain syksyllä 2022 vähintään kolmatta vuottaan lukiossa opiskelleisiin, eli ylioppilastutkintonsa todennäköisesti jo aloittaneisiin (N = 1 802).

- Uusvaluhankkeen kohteena oli korkea-asteen opiskelijavalinnan vuonna 2020 voimaan tullut uudistus, jossa ylioppilastutkinnon arvosanoille perustuva todistusvalinta nostettiin korkea-asteen opiskelijavalinnassa pääsykokeen rinnalle ensisijaisena (myös ajallisesti) valinta-mekanismina.
- Pääsykokeiden merkitystä siis vähennettiin siten, että yli puolet opiskelijoista tuli valita toisen asteen todistuksen arvosanojen perusteella.
- Pääsykokeita pyrittiin lisäksi muokkaamaan niin, että niihin olisi hankala valmistautua etukäteen (lukuun ottamatta lukio-opintojen tuomaa osaamista) ja ammattikorkeakouluissa siirryttiin yhteiseen valintakokeeseen.
- Valintakokeisiin nojaavassa järjestelmässä pidettiin ongelmallisena sitä, että valintakokeiden suuri kirjo vaikeutti hakemista useaan hakukohteeseen samanaikaisesti (Pekkarinen & Sarvimäki, 2016).
- Muutosta perusteltiin myös sillä, että todistusvalinnan painottaminen vähentäisi tarvetta osallistua valmennuskurssille.

- Opiskelijavalintauudistusta valmistellut opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä (OKM, 2016) tunnisti riskin, että ylioppilastodistusta painottava järjestelmä voisi siirtää valmennuskurssien käytön ylioppilaskokeita koskevaksi.
- Ylioppilastutkintoon kohdistuvaa valmennusta pidettiin kuitenkin parempana kuin pääsykokeisiin suuntautuvaa valmennusta, sillä ylioppilastutkinnon arvosanoja on mahdollista hyödyntää usealle koulutusalueelle hakiessa – ja itse lisäksi, että ulkopuolelta haetun valmennuksen voi korvata paneutuvalla lukio-opiskelulla (ks. seuraava dia).
- Opiskelijavalintauudistuksen aikana valmennuskurssimarkkinoille onkin muodostunut lisääntyvässä määrin sekä kysyntää että tarjontaa niin sanotuille abikursseille, jotka tukevat ylioppilaskirjoituksiin valmentautumisessa.
- Vuoteen 2020 mennessä abivalmennus muodosti jo huomattavan osan ainakin lääke-, oikeus- ja kauppatieteiden kurssitarjonnasta, ja tällä hetkellä on tarjolla myös yhdistelmäkursseja, jotka valmentavat ensin ylioppilaskirjoituksiin ja sen jälkeen pääsykokeisiin (Kosunen ym., 2022).

YLIOPPILASTUTKINTO- JA KURSSIARVOSANAT

Opiskelijoiden opintomenestys on ensimmäisestä kurssista alkaen hyvä ennustaja heidän tulevalle yo-koemenestykselleen (Kupiainen & Ouakrim-Soivio, 2019).

Toisin päin: Yo-tutkinnon kaikki kokeet mittaavat yllättävän hyvin opiskelijoiden menestystä läpi lukion, eivät vain viime hetken valmistautumista tai sen puutetta.

Taulukossa näkyvä arvosanojen lineaarinen vastaavuus oli nähtävissä kaikissa oppiaineissa.

Ainoa oleellinen ero oli lyhyt matematiikka, jossa lineaarisuus oli sama, mutta arvosanataso oleellisesti muita oppiaineita alhaisempi (Kupiainen ym., 2019).

Yo-tutkinnon arvosana	A-englanti / kevään 2017 metropolialueen ylioppilaiden kurssi-arvosanat								
	ENA1	ENA2	ENA3	ENA4	ENA5	ENA6	ENA7	ENA8	Mean
I	7,00	5,00	6,00	4,00	6,00	4,00			5,33
A	6,08	5,96	5,85	5,67	5,89	5,57	5,34	7,00	5,92
B	6,84	6,72	6,57	6,44	6,55	6,18	6,08	7,62	6,63
C	7,72	7,64	7,37	7,36	7,37	7,15	6,99	8,07	7,46
M	8,38	8,26	8,10	8,06	8,00	7,97	7,80	8,55	8,14
E	8,94	8,82	8,70	8,68	8,58	8,53	8,50	8,86	8,70
L	9,42	9,33	9,27	9,26	9,18	9,17	9,16	9,47	9,28
Ka	8,14	8,03	7,87	7,83	7,81	7,67	7,54	8,46	7,92

- Pääsykokeisiin valmentavien kurssien määrä on laskenut valintakriteeri-uudistuksen yhteydessä, mikä voi johtua erilaisten pääsykokeiden määrän vähentämisestä ja osan valmennuksesta kohdistumisesta ylioppilaskirjoitukseen (Kosunen ym., 2022)
- Pääsykokeisiin ja ylioppilaskirjoitukseen suuntautuvan valmennuksen lisäksi Eurostudent VIII -kyselyyn oli sisällytetty myös opintoihin valmentavat kielikurssit, korkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille ja muu mahdollinen valmennus.
- Valmennuskursseja järjestetään yliopistopaikkakunnille painottuvana lähiopetuksena, itseopiskelumateriaaleina, verkkokursseina ja yksityisopetuksena (Jokila ym., 2019).
- Maksullisia valmennuskursseja järjestävät yksityiset yritykset, korkeakouluopiskelijoiden ainejärjestöt ja kansanopistot, minkä lisäksi tarjolla on joitakin maksuttomia kursseja (Kosunen & Haltia, 2018)

- Valmennuskursseille osallistuvat ovat yleensä ensimmäistä korkeakoulu-paikkaansa hakevia nuoria ja vanhempiensa tulo- ja koulutustason mukaan valikoitunut joukko (Ahola ym., 2018; Kosunen & Haltia, 2018; Kosunen ym., 2021).
- Suurimpina syinä kursseille osallistumiseen opiskelijat mainitsevat arvion siitä, että oma osaaminen ei ole riittävää pääsykokeessa pärjäämiseen, ja että kurssit tarjoavat tavoitteellisen ja opiskelua tukevan rakenteen valmistautumiseen.
- Etenkin hakupainealoille hakevat ajattelevat usein, että kaikki hakijat osallistuvat kursseille, eikä opiskelemaan ole mahdollista päästä ilman valmennuskurssin tukea.
- Pääsykoevalmennuskurssien mediaanihinnat olivat vuonna 2020 lääketieteessä 2040 euroa, oikeustieteissä 560 euroa ja kauppatieteissä 1190 euroa, ja samojen järjestäjien abikurssien hinnat vaihtelivat vuonna 2020 100 ja 995 euron välillä. (Kosunen ym., 2022).

- Valmennuskursseja on tarjolla lähes kaikille korkeakoulujen koulutusaloille, mutta niiden käytössä on koulutusalaakohtaisia eroja (Kosunen ym., 2021; Kosunen & Haltia, 2018).
- Suuri osa valmennuskursseja koskevasta tutkimuksesta on käsitellyt hakupainealoina tunnettuja lääke-, oikeus- ja kauppatieteitä, joilla valmennuskurssien käyttö on selvästi muita aloja yleisempää.
- Valmennuskursseja käyttävät suhtautuvat opiskeluun muita useammin sijoituksena ja heillä on muita selvästi jäsentyneempi kuva siitä, mitä he korkeakouluopinnoillaan tavoittelevat (Saari ym., 2021).

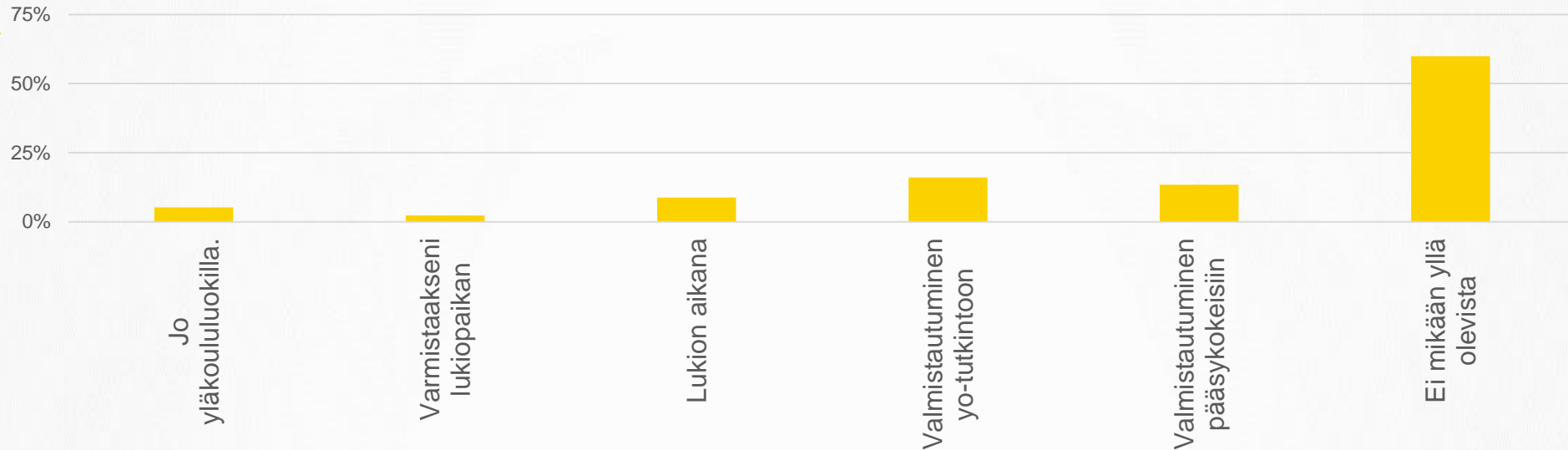
- Vertailimme valmennuskursseille osallistuneiden osuuden muutosta korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa ensisijaisesti Eurostudent-kyselyjen vuosien 2019 (N=7006, 3868/3138) ja 2022 (N=6837, 3061/3776) aineistojen avulla.
- Eurostudent VII -kyselyssä kysyttiin ”Oletko osallistunut valmennuskurssille?” sekä ”Liittyikö valmennuskurssi nykyisen tutkinto-ohjelmasi sisäänpääsyyn?” vastausvaihtoehtoina kyllä ja ei.
- Eurostudent VIII -kyselyssä kysymys laajeni käsittämään korkea-asteen opintoihin tähtäävän valmennuksen lisäksi ylioppilastutkintoon kohdistetun valmennuksen (muotoilu: todistusvalinnan kannalta tärkeä aine), yhdistelmävalmennuksen, opintoihin valmentavat kielikurssit sekä korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen maahanmuuttajille.

- Uusvalu-kyselyssä lukiolaisilta kysyttiin ”Oletko osallistunut koulun ulkopuolisen tahon tarjoamaan lisäopetukseen tai valmennukseen tähänastisten opintojesi aikana tai suunnitteletko tekeväsi niin lukion jälkeen?” (Kupiainen ym., 2023, .Luku 9)
- Opiskelija sai valita useammankin kuin yhden vaihtoehdon:
 - a) tein näin jo yläkoululuokilla
 - b) tein näin yhdeksännellä luokalla varmistaakseni pääsyn haluamaani lukioon
 - c) olen jo tehnyt/suunnittelen tekeväni näin lukio-opintojen aikana
 - d) olen jo tehnyt/suunnittelen tekeväni näin valmentautuessani ylioppilastutkinnon kokeisiin
 - e) suunnittelen tekeväni näin valmentautuakseni korkea-asteen pääsykokeisiin
 - f) ei mikään yllä olevista.
- Rajoituimme Eurostudent artikkelissamme vertailun vuoksi siihen, miten kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijat vastasivat korkea-asteen hakuvaiheeseen liittyviin kysymyksiin d) ja e).

KOULUN ULKOPUOLINEN VALMENNUS / KAIKKI

- 60% opiskelijoista ei ollut käyttänyt tai harkinnut tulevaisuudessa käyttävänsä koulun ulkopuolista valmennusta missään opintojensa vaiheessa.
- Valmennuksen käyttö jo yläluokilla oli yleisintä ensimmäisen vuoden opiskelijoilla (6,7% vs. 4,7 ja 3,5%) ja he ennakoivat myös laajempaa valmennuksen käyttöä lukion aikana (11,7% vs. 7,4 ja 6,1%) sekä valmistautuessaan ylioppilastutkintoon (17,5% vs. 14,8 ja 15,4%).
- Arvio ulkopuoliseen valmennukseen turvautumisesta pääsykokeisiin valmistautumisessa lisääntyi sen sijaan opintojen edetessä (10,1% > 15,7% ja 16,0%).

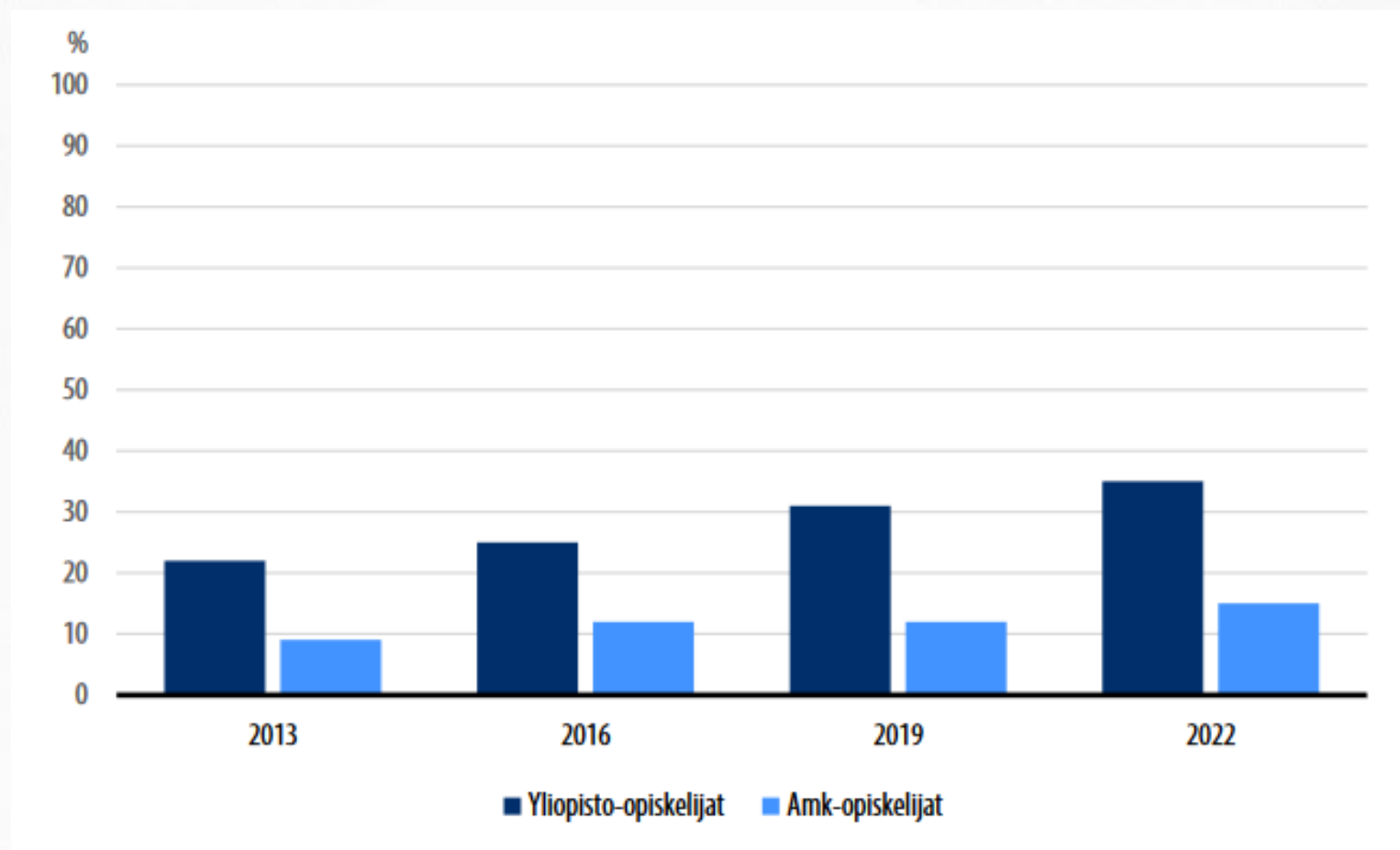

TULOKSET – EUROSTUDENT VII JA VIII

- Eurostudent-kyselyissä on ollut valmennuskurssien käyttöä koskeva kysymys vuodesta 2013 lähtien ja valmennuksen käyttö on yleistynyt melko tasaisesti sekä ammattikorkeakoulu- että yliopisto-opiskelijoilla, joskin se on jälkimmäisten joukossa huomattavasti yleisempää ja myös kasvu selvempää.
- Vuoden 2013 kyselyssä valmennusta oli käyttänyt yliopisto-opiskelijoista noin joka viides ja ammattikorkeakouluopiskelijoista noin joka kymmenes (Potila ym., 2014), vuonna 2022 ensin mainituista jo joka kolmas ja jälkimmäisistäkin joka seitsemäs.
- Valmennusta käyttäneiden osuus kasvoi myös Eurostudent VII ja VIII tutkimusten välillä, mutta koska 2022 vastaajista merkittävä osa oli suorittanut ylioppilastutkintonsa ennen valintakriteeriuudistusta, voi olla ennen aikaista sanoa, että uudistuksella ei ole ollut valintakokeiden roolia heikentävää vaikutusta.

VALMENNUSKURSSEILLE OSALLISTUMINEN

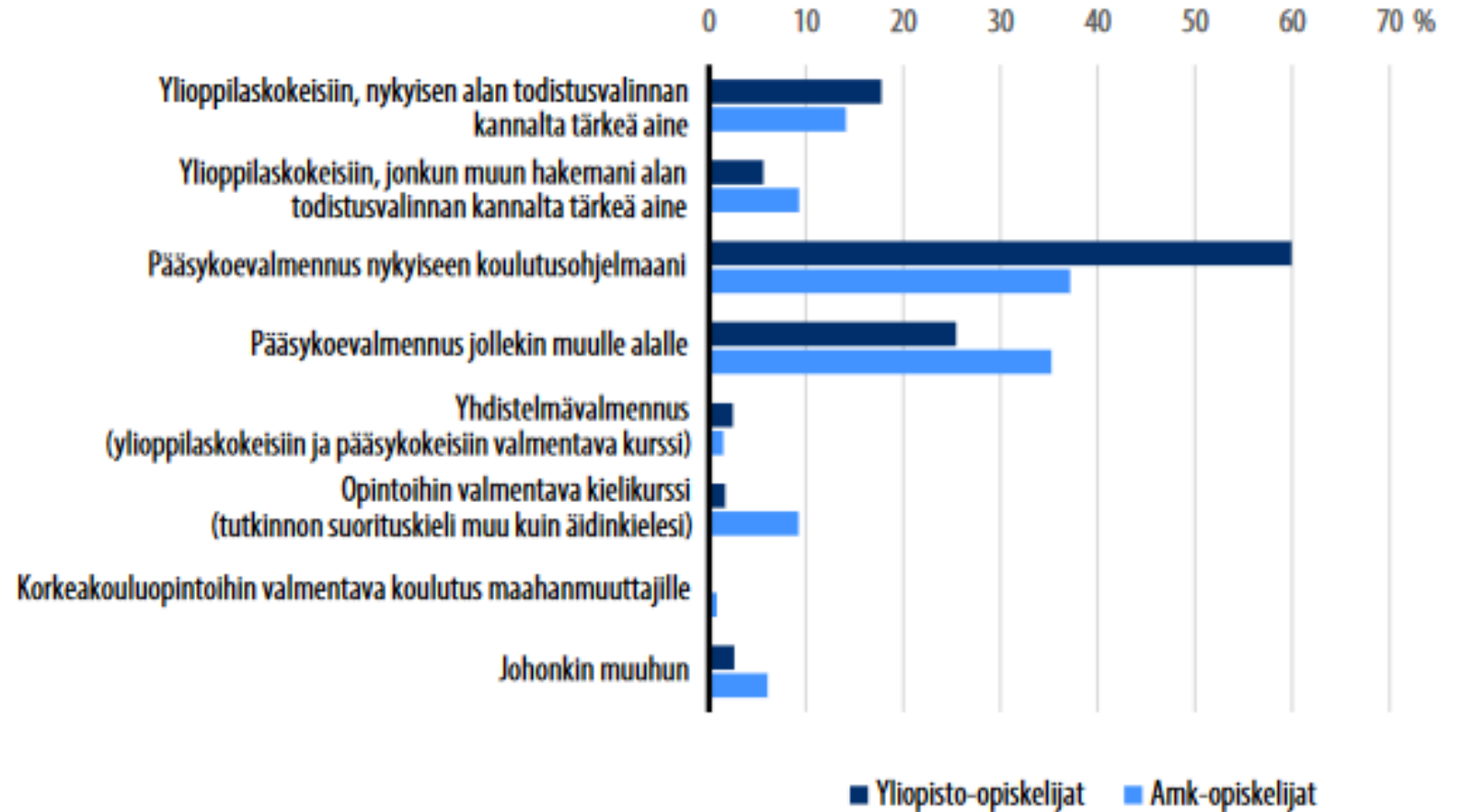

- Kun yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoita tarkastellaan yhdessä, vuonna 2022 korkeakoulussa opiskelevista 24,5 prosenttia oli siis osallistunut jollekin valmennuskurssille.
- Kaikista opiskelijoista 13 prosenttia oli käynyt pääsykokeeseen valmentavan kurssin nykyistä koulutusohjelmaansa varten ja 7 prosenttia jotain muuta alaa varten, molempien ollessa yleisempiä yliopisto- kuin ammattikorkeakouluopiskelijoilla.
- Vaikka siis valmennuskurssien käyneiden osuus oli kaiken kaikkiaan varsin suuri, monen kohdalla se ei ollut tuottanut haluttua tulosta.
- Huomattavasti pienempi osuus opiskelijoista vastasi käyttäneensä valmennusta ylioppilaskokeisiin joko nykyisen alan todistusvalinnan (4 %) tai jonkin muun alan todistusvalinnan (2 %) kannalta tärkeään aineeseen.
- Kaiken kaikkiaan yliopisto-opiskelijat olivat käyttäneet opintoihin valmentavia kielikursseja lukuun ottamatta kaikkea valmennusta huomattavasti ammattikorkeakouluopiskelijoita enemmän.

MINKÄLAISTA VALMENNUSTA

Huom.: Kuvion osuudet on laskettu valmennusta hankkineiden joukosta, joten niitä ei voi verrata edellisen kuvion koko vastaajajoukosta laskettuihin prosenttiosuuksiin.

- Alakohtaiset erot valmennuskurssien käytössä ovat huomattavia, mutta muuttumassa ja valmennuskurssien käyttö on kasvanut lähes kaikilla aloilla.
- Tarkastelimme alakohtaisia eroja vain yliopisto-opiskelijoiden osalta, koska ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrät jäivät alakohtaisesti liian pieniksi luotettaviin tilastollisiin tarkasteluihin.
- Pidemmän aikavälin tarkastelu paljastaa, että lääke- ja oikeustieteiden opiskelijoista noin joka toinen oli osallistunut valmennukseen vuonna 2013 (Potila ym., 2014), mutta vuosina 2019 ja 2022 heidän osuutensa oli jo noin 80 prosenttia.
- Lääketieteissä nousun ajoittaminen on epävarmaa luokittelussa tapahtuneen muutoksen vuoksi (farmasian poisto), mutta oikeustieteessä valmennuskursseille osallistuneiden määrän nousu sijoittuu vuosien 2013–2016 välille (Potila ym., 2014, 2017; Saari ym., 2020).

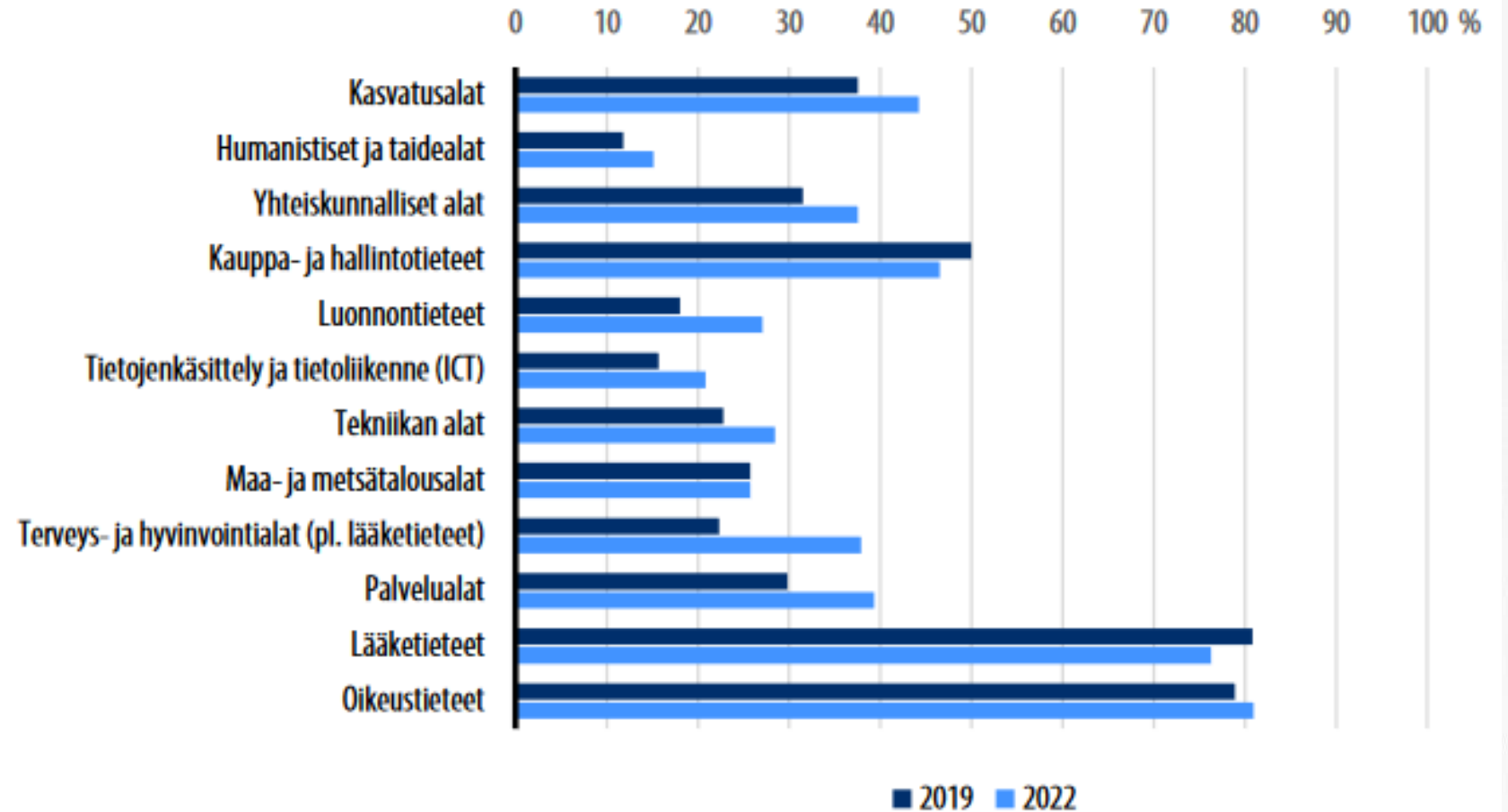

- Kasvun vähäisyys yllättää kauppatieteissä, missä valmennukseen osallistuneiden osuus oli vuonna 2013 suhteellisen korkea 38 prosenttia (Potila ym., 2014) mutta oli noussut vuoteen 2022 mennessä vain 47 prosenttiin, joka on vain hieman korkeampi kuin kasvatustieteissä (44 %), joissa kasvu on ollut oleellisesti suurempi (16 %→44 %).
- Luonnontieteissä valmennukseen osallistuneiden osuus on lähes kaksinkertaistunut vuoden 2013 15 prosentista (Potila ym., 2014) vuoden 2022 27 prosenttiin, mutta kyse on pääosin valmennuksesta alalle, jolle opiskelija ei ole tullut valituksi.
- Myös yhteiskuntatieteissä valmennukseen osallistuneiden osuus on kasvanut, joskin kohtuullisemmin vuoden 2013 24 prosentista (Potila ym., 2014) vuoden 2022 38 prosenttiin – mutta myös heidän joukossaan monen kohdalla on kyse valmennuksesta alalle, jolle opiskelija ei ole tullut valituksi.

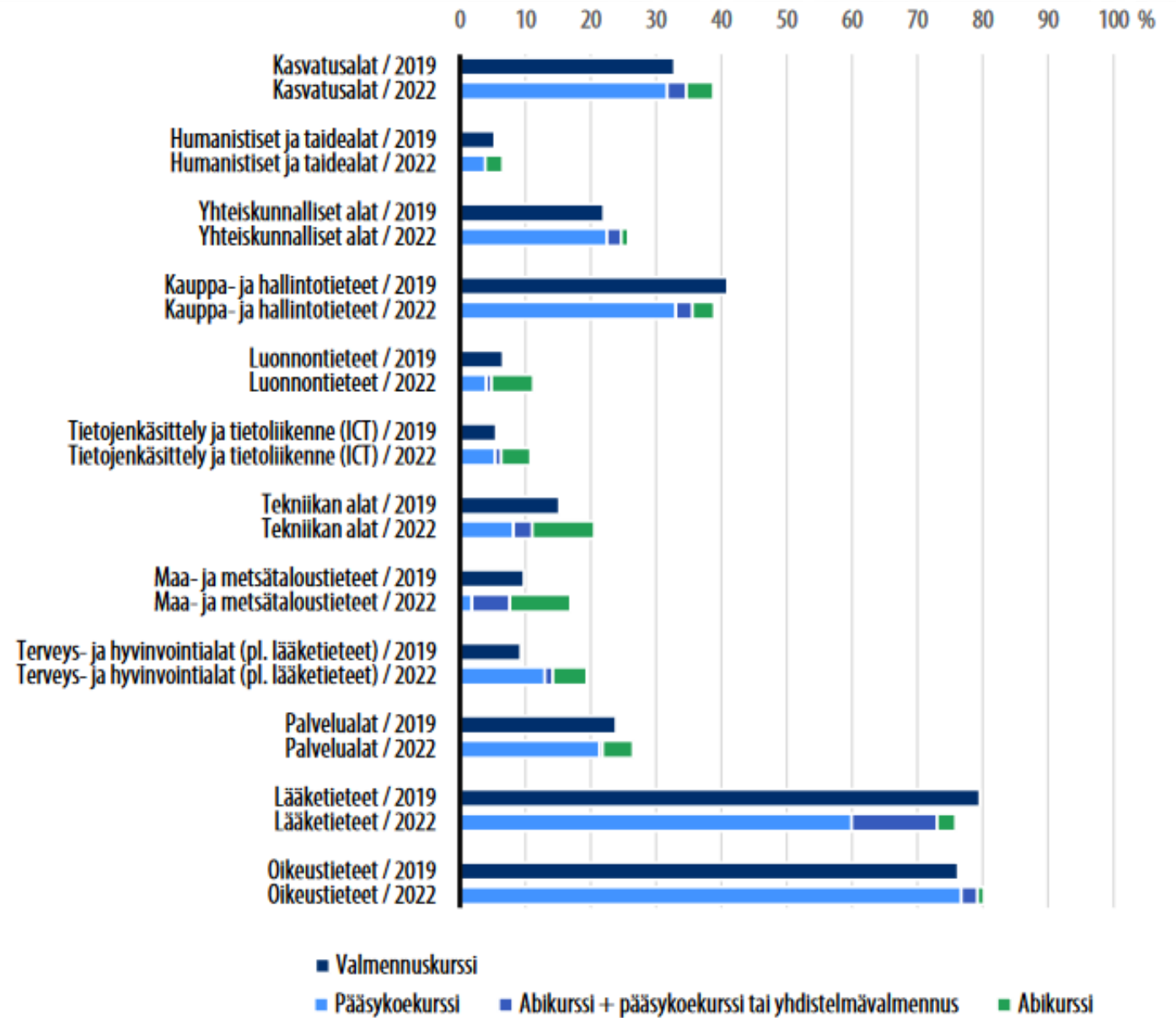
MILLÄ ALOILLA VALMENNUSTA

Nämä luvut on laskettu opinto-aloittain koko vastaajajoukosta.

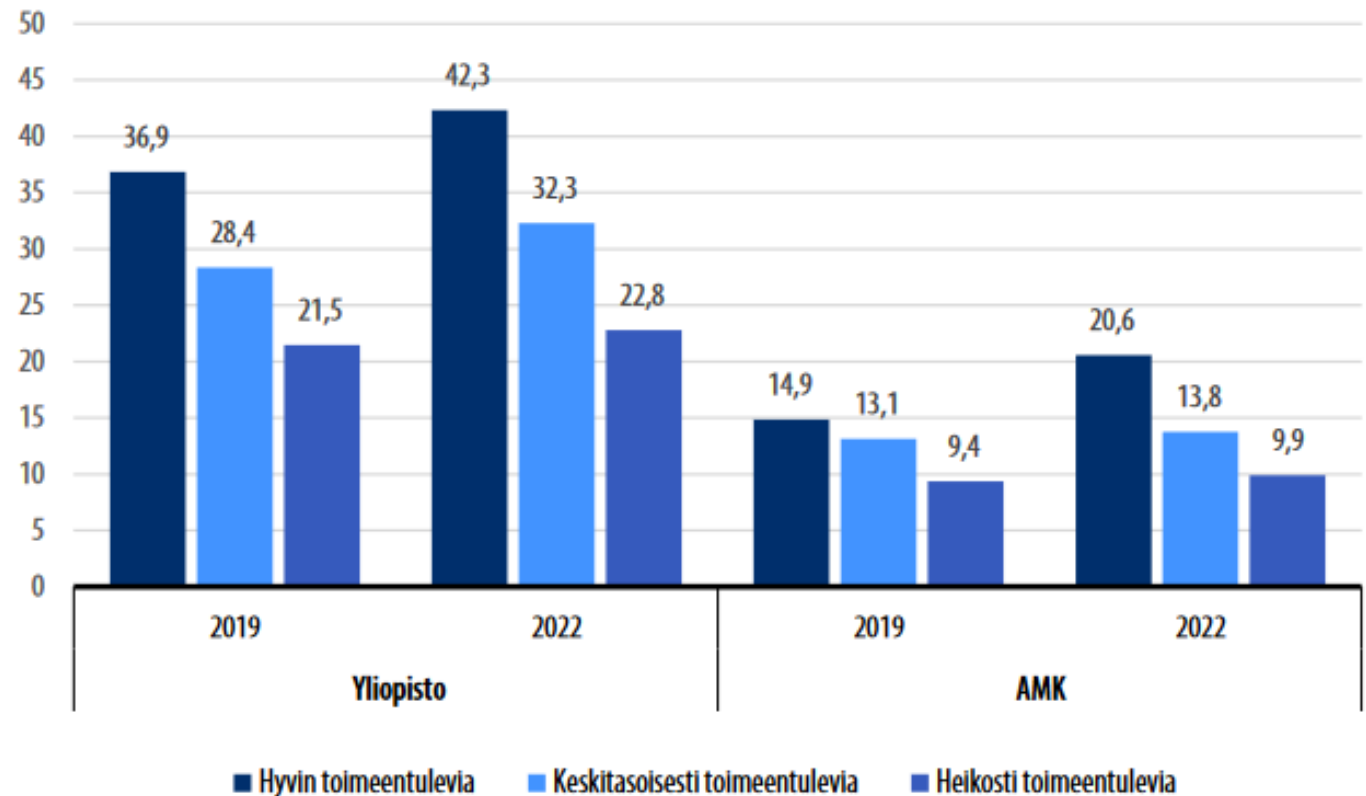
- Kun tarkastelu rajataan niihin opiskelijoihin, jotka ilmoittivat osallistuneensa nykyisen opintoalansa valmennukseen, useimpien alojen valmennettujen osuudet putoavat selvästi, paljastaen että kyse on mitä ilmeisimmin ollut valmennuskurssista, joka ei avannut paikkaa halutulle alalle.
- Kuvio osoittaa myös jo lukioaikana hankitun valmennuksen saamaa jalansijaa etenkin lääketieteissä, mitä ilmeisimmin todistusvalinnan käyttöönoton seurauksena.

- Valmennuskursseille osallistuminen on selvästi yhteydessä opiskelijoiden kotitaustaan ja yhteys vahvistui kahden viimeisen Eurostudent-kierroksen välillä etenkin ammattikorkeakouluopiskelijoiden joukossa.

Tilanne oli varsin samanlainen, kun valmennukseen osallistumista tarkasteltiin vanhempien koulutuksen näkökulmasta – mikä selittynee pitkälti koulutuksen ja toimeentulon välisellä yhteydellä.

TULOKSET – UUSVALUN LUKIOLAISET

- Vaikka Eurostudent-kyselyiden valossa valmennus on siirtynyt vain vähän nuorten koulutusuralla alaspäin, näkyy abivalmennuksen rooli Uusvalu-aineistossa huomattavasti selkeämmin.
- Uusvalu-kyselyn ja Eurostudent VIII -kyselyn vertailu viittaa siihen, että abivalmennuksen osuus korkeakouluvalintaan suuntautuvasta valmennuksesta olisi kasvamassa – tai ainakin se on selkeästi yleisempää lukion päättävillä nuorilla verrattuna korkeakoulussa parhaillaan opiskeleviin.
- Kyse voi toki olla myös siitä, että lukioaikaista valmennusta hakevat myös opiskelijat, jotka eivät pääse tai edes hae korkea-asteen opiskelijaksi – ainakaan suomalaisiin yliopistoihin tai ammattikorkeakouluihin.
- Lukiolaisista 9,7 prosenttia oli käyttänyt tai aikoi käyttää abivalmennusta, 10,5 prosenttia pääsykoevalmennusta ja 5,2 prosenttia molempia, kun taas Eurostudent VIII -tutkimuksessa vastaavat osuudet olivat 4, 18 prosenttia ja 2 prosenttia.

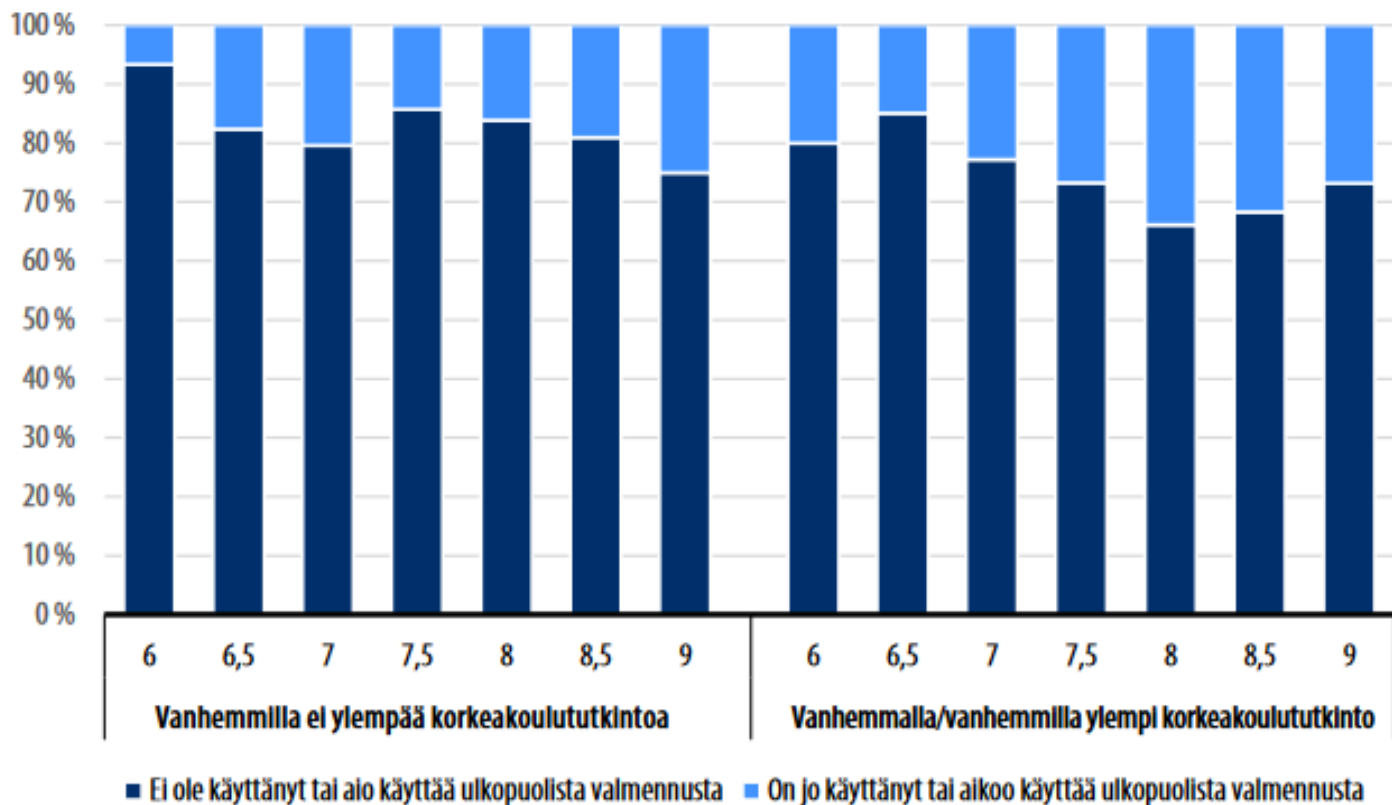

- Myös Uusvalu-tutkimuksessa korkeakoulutettujen vanhempien lapset ilmaisivat hyödyntävänsä erityisesti abivalmennusta mutta myös muuta ulkopuolista valmennusta muita enemmän.
- Erilaista koulun ulkopuolista valmennusta oli jo käyttänyt tai aikoi käyttää lukion ja korkea-asteen nivelvaiheessa korkeakoulutettujen perheiden lapsista 27 prosenttia ja ei-korkeakoulutettujen perheiden lapsista 17 prosenttia.
- Valmennusta olivat jo käyttäneet tai aikoivat käyttää sekä heikosti että hyvin lukiossa menestyvät opiskelijat, mutta se oli muista tyypillisempää hyvin koulutettujen vanhempien suhteellisen hyvin menestyville lapsille.
- Kiinnostavaa kyllä, kotitausta mukainen ero oli pienin hyvin menestyvillä opiskelijoilla, joiden lukuaineiden keskiarvo oli 9 tai korkeampi.

- Valmennuskursseille osallistuminen oli selvästi yhteydessä opiskelijoiden sosio-ekonomiseen taustaan ja yhteys vahvistui kahden viimeisen Eurostudent-kierroksen välillä etenkin ammattikorkeakouluopiskelijoiden joukossa.

Tilanne oli varsin samanlainen, kun valmennukseen osallistumista tarkasteltiin vanhempien koulutuksen näkökulmasta – mikä selittynee pitkälti koulutuksen ja toimeentulon välisellä yhteydellä.

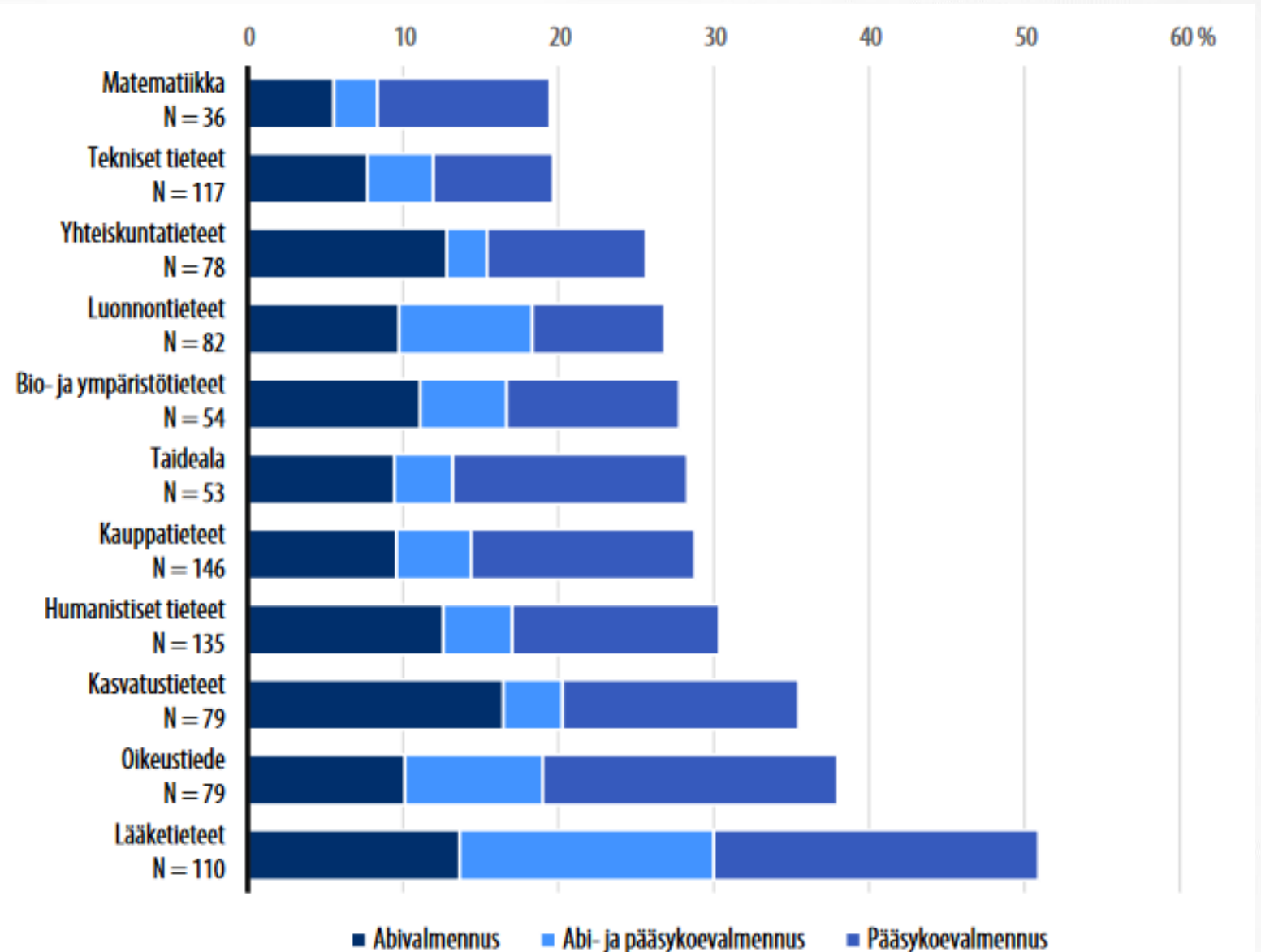

- Aiotun koulutusalan mukaan tarkasteltuna tulokset vastasivat kahta poikkeusta lukuun ottamatta Eurostudent-tutkimuksissa havaittuja koulutuslakohtaisia eroja valmennuksen yleisyydessä.
- Valmentautuminen on selvästi yleisintä lääketieteissä, jonka ensisijaiseksi hakukohteeksi valinneista yli puolet kertoi käyttäneensä tai aikovansa käyttää ulkopuolista valmennusta lukion ja korkea-asteen nivelvaiheessa.
- Myös abivalmennuksen ja pääsykoevalmennuksen yhdistäminen oli yleisintä lääketieteissä, jota ensisijaiseksi hakukohteekseen aikovista 16 prosenttia suunnitteli molempien hyödyntämistä, mikä vahvistaa aiemminkin raportoitua lääketieteiden asemaa selkeästi kilpailluimpana hakukohteena.
- Ehkä yllättävää ovat vastauksissa esiin nousseet humanististen ja taidealojen sekä luonnontieteiden korkeat valmennusta hakevien opiskelijoiden osuudet.
- Valmennukselle näyttäisi siis olevan kysyntää myös aloilla, joilla sitä ei ole aiemmin juuri käytetty, joskin ryhmien pienet koot saattavat vääristää tulkintaa.

On lisäksi syytä huomioida, että myös syksyn kolmannen vuoden opiskelijoiden suunnitelmat sekä ensisijaisen hakukohteen että mahdollisen valmennukseen hakeutumisen suhteen saattavat vielä muuttua ennen hakupapereiden jättämistä.

- Vaikka valmennuskurssien käytöstä ei suoraan kysytty Uusvalun opettajille, rehtoreille ja opinto-ohjaajille suunnatuissa kyselyissä, nousi aihe esiin useissa vapaissa kommentteissa kyselyn avovastauskentissä.
- Vastaukset täydentävät tutkimuksen kokonaiskuvaa valmennuskurssien käytöstä lukion näkökulmasta, joskin on vaikea tietää kuinka edustava otos avovastausten kirjoittajat ovat.
- Monet opettajista, rehtoreista ja opinto-ohjaajista katsoivat, että korkeakoulujen valintauudistus on onnistunut siinä, että raskaiden pääsykokeiden merkitys on vähentynyt.
- Todistusvalinnan vahvuutena vastaajat pitivät erityisesti sitä, että ylioppilas-kirjoitukset kannustavat panostamaan lukio-opiskeluun mutta näkivät kääntöpuolena ”lukion muuttuneen kolmevuotiseksi valmennuskurssiksi”, minkä nähtiin kaventavan lukion yleissivistävää tehtävää.

YHTEENVETO

- Kokonaisuutena tarkasteltuna valmennuksen käyttö on yleistynyt viime vuosikymmenen aikana vuosi vuodelta (yliopisto-opiskelijat 22%→35%, ammattikorkeakouluopiskelijat 9% →15%).
- Eurostudent VII (2019) ja Eurostudent VIII (2022) välillä valmennuskurssin käyneiden opiskelijoiden osuus kasvoi yliopisto-opiskelijoilla 4 prosenttiyksikköä ja ammattikorkeakouluopiskelijoilla 3 prosenttiyksikköä.
- Näyttää siis siltä, että korkeakoulujen vuonna 2020 toimeenpannun opiskelija-valintauudistuksen tavoite vähentää tarvetta käyttää valmennuskursseja ei ole ainakaan toistaiseksi onnistunut, joskin kyse voi olla myös eroista vastaajajoukon kokoonpanossa.
- Vertailua vuosien 2013, 2016, 2019 ja 2022 välillä vaikeuttavat myös muutokset valmennuskursseja koskevissa kysymyksissä (osallistuminen ylipäätään, nykyisen vai jonkin toisen koulutusalan valmennus, abivalmennus).

- Syksyllä Uusvalu-kyselyyn vastanneista lukiolaisista 25 prosenttia ilmoitti osallistuneensa tai aikovansa osallistua korkea-asteen pääsykoevalmennukseen, kun vuoden 2022 Eurostudent VIII:n ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoista näin ilmoitti tehneensä 22 prosenttia.
- Luvut eivät kuitenkaan ole vertailukelpoisia, sisältyyhän molempiin tutkimuksiin tietty määrä katoa eikä meillä ole tietoa siitä, kuinka moni Uusvaluun osallistunut opiskelija lopulta osallistuu valmennukseen tai saa opiskelupaikan – ensisijaisesti tai muuten haluamaltaan alalta.
- On myös toistaiseksi epäselvää, mikä valmennuskurssin tarjoama hyöty (vrt. Ahola ym., 2018) on nykytilanteessa, jossa puolet hyväksyttävistä opiskelijoista koostuu ylioppilastutkinnossaan parhaiten menestyneistä.
- Olisikin kiinnostavaa jatkaa Uusvalu-tutkimuksen opiskelijoiden seurantaan, tuleehan heidän ikäryhmänsä edustamaan merkittävää osaa seuraavan Eurostudent-tutkimuksen korkeakouluopiskelijoista.

- Eurostudent VIII -kyselyssä opiskelijoilta kysyttiin myös avoimen korkeakoulun tai muiden ei-tutkintotavoitteisten opintojen suorittamisesta ennen hakeutumista korkeakouluun.
- Kaikista kyselyyn vastanneista opiskelijoista 19 prosenttia oli suorittanut avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun opintoja ennen korkeakouluun hakeutumista.
- Valmennuskurssin käyneistä näitä opintoja oli suorittanut 26 prosenttia ja valmennuskursseja käymättömistä 17 prosenttia eli kaupallisen ja maksullisen mutta ei-kaupallisen valmistavan opetuksen käyttö näyttää kasaantuvan.
- Ilmiössä lienee pitkälti kyse siitä, että moni hakupainealalle hakeva päätyy hakemaan haluamalleen alalle useamman kerran, jolloin avoimen yliopiston kurssit ovat yksi tapa valmistautua pääsykokeeseen ja ja valmentautua tuleviin opintoihin.
- Seuraavassa Eurostudent-kyselyssä voisi siis olla aiheellista kysyä opiskelijoilta tarkemmin avoimen korkeakoulun käytöstä.

- Valmennuksen käytön yleisyydessä on odotetusti selkeitä koulutusaloittaisia eroja ja perinteisistä hakupainealoista nimenomaan oikeustiede ja lääketieteet olivat edelleen aloja, joille hakeutumisessa käytettiin selkeästi eniten apuna valmennuskursseja neljän viidestä kyselyyn vastanneesta päätyneen opiskelijaksi sellaisen kautta (osa toki olisi voinut tulla hyväksytyksi ilmankin).
- Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen odotettiin siirtävän valmennuksen pääpainopisteen pääsykokeeseen valmentavista kursseista abivalmennukseen (OKM, 2016; Saari ym., 2021).
- Näin ei ole kuitenkaan vielä näyttänyt suuressa määrin tapahtuneen.
- Pääsykokeet ja niihin liittyvä valmennus eivät mitä ilmeisimmin ole menettäneet opiskelijavalintauudistuksen seurauksena merkitystään, sillä Uusvalu-tutkimuksessakin lähes kaikki lukiolaiset ilmaisivat aikovansa valmistautua pääsykokeeseen, useimmat riippumatta siitä, uskoivatko he saavansa opiskelupaikan todistusvalinnan perusteella vai eivät (ks. myös Karhunen ym. 2022)..

- Uusvalu-aineisto osoittaa, että lukiolaiset aikovat käyttää abivalmennusta huomattavasti enemmän kuin jo korkeakouluopintonsa aloittaneet ovat käyttäneet.
- Voidaankin ehkä ennustaa, että seuraavassa Eurostudent-kyselyssä valmennuksen käyttö on edelleen yleistynyt ja abivalmennuksen osuus siitä kasvanut.
- Valmennuskurssien käytön voidaan siis tulkita vähitellen muuttuvan pääsykoevalmennuksesta abikursseiksi eli siirtyvän toisen ja kolmannen asteen nivelvaiheesta toisen asteen loppuvaiheeseen.
- Nuorten kotitaustan yhteys valmennuskursseille osallistumiseen oli myös vahvistunut ainakin opiskelupaikan saaneiden joukossa eron ollessa selvempi abi- kuin pääsykoevalmennuksessa
- Jatkotutkimuksissa on olennaista seurata, millaisia vaikutuksia tällä on sekä lukioihin että ammatillisiin oppilaitoksiin ja koulutukselliselle tasa-arvolle.

Kiitos!

LÄHTEET JA MUUTA KIRJALLISUUTTA

- Ahola, S., Asplund, R. & Vanhala, P. (2018). Opiskelijavalinnat ja korkeakouluopintojen nopeuttaminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 25/2015. Valtioneuvoston kanslia.
- Bishop, J. (1998). The effect of curriculum-based external exit exam systems on student achievement. *Journal of Economic Education*, 29(2), 172–182.
- Bishop, J. H., Mañe, F., & Bishop, M. (2001). How external exit exams spur achievement. *Educational Leadership*, 59(1), 58–63.
- Jokila, S., Haltia, N., & Kosunen, S. (2019). Valmennuskurssit ja korkeakoulumarkkinoiden maantiede. *Tiedepolitiikka*, 44(3), 18–28.
- Jürges, H., Schneider, K., & Büchel, F. (2003). *The effects of central examinations on student achievement: Quasi-Experimental evidence from TIMSS Germany* IFO Working Paper No. 939.
- Jürges, H., Schneider, K., Senkbeil, M., & Carstensen, C. H. (2012). Assessment drives learning: The effect of central exit exams on curricular knowledge and mathematical literacy. *Economics of Education Review*, 31(1), 56–65.
- Karhunen, H., Pekkarinen, T., Suhonen, T. & Virkola, T. (2022). Opiskelijavalintauudistuksen seurantatutkimuksen loppuraportti. VATT-muistiot, 67. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Klein, E. D. (2013). *Statewide exit exams, governance, and school development: An international comparison*. Münster, Germany: Waxmann.
- Kosunen, S. & Haltia, N. (2018). Valmennuskurssit ja koulutuskuluttajuus: Tutkimus kurssijärjestäjien puhetavoista. *Sosiologia*, 55(2), 167–183
- Kosunen, S., Haltia, N., Saari, J., Jokila, S. & Halmkrona, E. (2021). Private supplementary tutoring and socio-economic differences in access to higher education. *Higher Education Policy*, 34, 949–968.
- Kosunen, S., Inkinen, A., Haltia, N. & Jokila, S. (2022). Tarjonta ja kysyntä valmennuskurssi-markkinoilla opiskelijavalintauudistuksen aikana. *Kasvatus*, 53(1), 63–78.
- Kupiainen, S. (2020). Lukion kurssivalinnat, ylioppilastutkintomenestys ja valintapisteiden metsästys. “Menikö metsään vai näkykö valoa” – opiskelijavalintauudistusta käsittelevä seminaari 17.11.2020. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta.
- Kupiainen, S., Marjanen, J., & Hautamäki, J. (2016). The problem posed by exam choice on the comparability of results in the Finnish matriculation examination / Das Problem der Wahlmöglichkeiten von Prüfungsfächern hinsichtlich der Vergleichbarkeit von Ergebnissen der zentralen Abschlussprüfung in Finnland. *Journal for Educational Research Online*, 8(2), 87.
- Kupiainen, S., Marjanen, J. & Ouakrim-Soivio, N. (2018) Ylioppilas valintojen pyörteessä. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisu. Ainedidaktisia tutkimuksia 14.

Kupiainen, S. (2019). Taas on se aika vuodesta ... ylioppilastutkinto ja korkeakouluvalinta. Blogi 27.5.2019. Koulutuksen arviointikeskus.

<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/blogi-taas-on-se-aika-vuodesta...-ylioppilastutkinto-ja-korkeakouluvalinta>

Kupiainen, S., Ouakrim-Soivio, N., Kupiainen-Määttä, O. & Vähähyppä, K. (2019). Matematiikan lukio- ja ylioppilastutkintoarvosanat. Selittääkö heikko arvosanataso lyhyen matematiikan jättämisen pois tutkinnosta? *Dimensio*. Matemaattis-luonnontieteellinen aikakauslehti. Elokuu 2019. <https://www.dimensiolehti.fi/matematiikan-lukio-ja-ylioppilastutkintoarvosanat-selittaako-heikko-arvosanataso-lyhyen-matematiikan-kokeen-jattamisen-pois-tutkinnosta/>.

Kupiainen, S., Rämä, I., Heiskala, L. & Hotulainen, R. (2023). Korkea-asteen opiskelijavalinnan uudistus lukion ja lukiolaisten silmin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2023:44.

Maag Merki, K. (2011). Effects of the implementation of state-wide exit exams on students' self-regulated learning. *Studies in Educational Evaluation*, 37(4), 196–205.

Niemeläinen, M., Heiskala, L., Kupiainen, S., Rämä, I., Kosunen, S. & Hotulainen, R. (2023). Laajemmin ja varhaisemmin: Korkea-asteen opiskelijavalintauudistus ja muutokset valmennuskursseille osallistumisessa. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:35*

OKM (2016). Valmiina valintoihin: Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:37*.

Ouakrim-Soivio, N., Kupiainen, S. & Marjanen, J. (2017). Toimivatko oppilas- ja opiskelija-arvioinnin kriteerit? Oppiaineiden välinen ja sukupuolen mukainen vaihtelu perusopetuksen ja lukion päättöarvosanoissa ja arvosanojen yhteys nuorten oppiainevalintoihin. Teoksessa V. Britschgi ja J. Rautopuro (toim.). *Arviointi ja kriteerit puntarissa*. Suomen Kasvatustieteellisen Seuran julkaisuja.

Pekkarinen, T. & Sarvimäki, M. (2016). Parempi tapa valita korkeakouluopiskelijat. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Julkaisut. VATT Policy Brief.

https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148956/vatt_policybrief_12016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Potila, A. K., Moisio, J., Ahti-Miettinen, O., Pyy-Martikainen, M. & Virtanen, V. (2017). Opiskelijatutkimus 2017: Eurostudent VI -tutkimuksen keskeiset tulokset. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 2017:37*.

Saari, J., Inkinen, A. & Jokila, S. (2021). Opiskelijoiden hakumotiivit ja valmennuskurssin käyminen. Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 2021:15*.

Van de Werfhorst, H. G., Sullivan, A., & Cheung, S. Y. (2003). Social class, ability and choice of subject in secondary and tertiary education in Britain. *British Educational Research Journal*, 29(1), 41-62.

Vuorio-Lehti, M. (2006). *Valkolakin viesti. Ylioppilaskeskustelu Suomessa toisen maailmasodan jälkeen*. Turun yliopiston julkaisuja. *Annales Universitatis Turkuensis*. Sarja – Ser. C Osa – Tom. 253 Scripta Lingua Fennica Edita. Turku, Finland: University of Turku.